

भूमिहिन दारिद्र्यरेषेखालील आदिवासींचे
सबळीकरण व स्वाभिमान योजना

महाराष्ट्र शासन

आदिवासी विकास विभाग,

शासन निर्णय क्रमांक :- भुवायो-२००९/प्र.क्र. १२६/का.०९

मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई-४०००३२.

दिनांक :- ४ फेब्रुवारी, २०१०.

वाचा :- १) शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग भुवायो-२००३/प्र.क्र.१४२/का.९, दि. २४ फेब्रुवारी, २००४.

२) शासन शुध्दीपत्रक आदिवासी विकास विभाग क्र-भुवायो-२००३/प्र.क्र.१४२/का.-९, दि. २५ नोव्हेंबर, २००५

शासन निर्णय :- अनुसूचित जमातीकरिता शैक्षणिक सुविधा राज्य शासनाने उपलब्ध केल्यामुळे त्यांच्यामध्ये शिक्षणाचे प्रमाण वाढत आहे. सध्याच्या उदारीकरणाच्या धोरणामुळे नोक-या उपलब्ध होण्याचे प्रमाण कमी झालेले आहे. त्यामुळे सर्वसाधारण लोकांमध्ये आढळून येणारे सुशिक्षित बेरोजगारांचे प्रमाण अनुसूचित जमातीच्या लोकांमध्ये जास्त आढळते. ज्या अनुसूचित जमातीच्या कुटुंबांकडे कसण्याकरिता जमीन आहे त्यांना उत्पन्नाचे साधन उपलब्ध झालेले आहे. मात्र दारिद्र्य रेषेखालील भूमिहिन आदिवासी कुटुंबांना उदरनिर्वाहाचे अन्य साधन नसल्याने त्यांना रोजगार हमी योजना किंवा खाजगी व्यक्तीकडे मजुरी करावी लागते. परिणामी, त्यांच्या राहणीमानावर प्रतिकूल परिणाम होतो. त्यांचे उत्पन्नाचे स्रोत वाढावे व त्यांच्या राहणीमानात बदल व्हावा याकरिता त्यांचे मजुरीवर असलेले अवलंबित्व कमी होऊन त्यांना कायमस्वरूपी उत्पन्नाचे साधन उपलब्ध होणे आवश्यक आहे. याकरिता या विभागामार्फत दारिद्र्य रेषेखालील भूमिहिन आदिवासी कुटुंबांना उत्पन्नाचे स्रोत उपलब्ध व्हावे म्हणून त्यांना कसण्याकरिता जमिन उपलब्ध करावयाची आहे. त्यासाठी ५०% अनुदान व ५०% कर्ज या स्वरूपात निधी उपलब्ध करून देण्याचा याद्वारे शासनाने निर्णय घेतला आहे व या योजनेला याद्वारे प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.

२. भूमिहिन आदिवासींना जी जमीन वाटप करावयाची आहे. त्या जमिनीचे दर निश्चित करणे, खरेदी करणे तसेच लाभार्थ्यांची निवड करण्यासाठी संबंधित जिल्ह्याचे जिल्हाधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखाली खालीलप्रमाणे जिल्हास्तरीय समिती स्थापन करण्यास मंजूरी देण्यात येत आहे :-

१	जिल्हाधिकारी	अध्यक्ष
२	अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक	सदस्य
३	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद	सदस्य
४	जिल्हा भूमि अभिलेख अधिकारी	सदस्य
५	सह निबंधक, नोंदणीशुल्क व मुल्यांकन	सदस्य
६	सहाय्यक संचालक, नगर रचना	सदस्य
७	प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प	सदस्य सचिव

३. भूमिहीन दारिद्र्य रेषेखालील आदिवासींचे सबळीकरण व स्वाभिमान या योजनेची राज्यामध्ये प्रभावीपणे अंमलबजावणी करण्यासाठी जिल्हाधिकारी यांचे अध्यक्षतेखाली गठीत करण्यात आलेल्या जिल्हास्तरीय समितीस जमिन खरेदी करून लाभार्थ्यांना वितरण करणे या प्रक्रीयेमध्ये सहाय्य करण्यासाठी संबंधित तालुक्याचे महसूली उप विभागीय अधिकारी यांचे अध्यक्षतेखाली प्रत्येक तालुका स्तरावर खालीलप्रमाणे "उप समिती" गठित करण्यास मंजुरी देण्यात येत आहे :-

१)	संबंधित उप विभागीय अधिकारी	समिती प्रमुख
२)	संबंधित तहसीलदार	सदस्य
३)	संबंधित तालुका निरीक्षक भूमि अभिलेख	सदस्य
४)	संबंधित तालुका कृषी अधिकारी	सदस्य
५)	संबंधित मंडळ अधिकारी	सदस्य
६)	संबंधित गावाचे सरपंच	सदस्य
७)	संबंधित गावाचा तलाठी	सदस्य
८)	संबंधित गावाचा ग्रामसेवक	सदस्य
९)	प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास	सदस्य-सचिव
	प्रकल्प कार्यालयातील निरीक्षक	

४. सदर उप समितीची जबाबदारी, अधिकार क्षेत्र व कार्यपध्दती "परिशिष्ट-अ" मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे राहिल. तसेच या योजनेअंतर्गत शेत जमीन विक्रीसाठी प्राप्त होणा-या प्रस्तावासोबत सादर करावयाची कागदपत्रे/पुरावे इत्यादीची यादी "परिशिष्ट-ब" मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे राहिल.

५. भूमिहीन दारिद्र्य रेषेखालील आदिवासी कुटुंबांना उत्तम प्रतीची जमिन माफक दराने उपलब्ध व्हावी म्हणून जिल्हा प्रशासनाचे मुख्य असलेले जिल्हाधिकारी यांची समितीचे "अध्यक्ष" म्हणून नेमणूक केलेली आहे.

६. जिल्ह्यात ज्या ठिकाणी चांगल्या प्रतीची जमिन उपलब्ध आहे व त्या ठिकाणी जी दारिद्र्य रेषेखालील आदिवासी भूमिहीन कुटुंबे मोठ्या प्रमाणात आहेत, त्यांचा शोध घ्यावा. प्रथम जमिन उपलब्धता निर्धारण करून प्रचलित शासकीय आदेशानुसार दर निश्चित करून खरेदीची प्रक्रिया पूर्ण करावी, जमिनीच्या उपलब्धतेनुसार लाभार्थी निश्चित करावेत. या सर्व प्रक्रियेकरिता लागणारी माहिती प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प यांनी संकलित करून निवड समितीस उपलब्ध करावी. निवड समितीने निधीच्या उपलब्धतेनुसार जमीन खरेदीची प्रक्रिया पूर्ण करावी. ही सर्व प्रक्रिया पूर्ण केल्यानंतर लाभार्थीची निवड करण्यासाठी सर्व प्रस्ताव अपर आयुक्त, आदिवासी विकास यांचेकडे पाठविण्यात यावेत. अपर आयुक्तांनी लाभार्थ्यांची निवड करावी. निवडलेल्या लाभार्थ्यांची यादी संबंधित प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प यांच्याकडे पाठविण्यात यावी.

४ एकर जिरायत किंवा २ एकर ओलिताखालील जमिनीपेक्षा जास्तीत जास्त २० गुंठे पर्यंत अधिक जमिन खरेदी करून लाभार्थ्यांना वाटप करण्यास अपर आयुक्त, आदिवासी विकास यांना अधिकार प्रदान करण्यात येत आहेत. तसेच जिरायत किंवा बागायत जमिनीसोबत उपलब्ध होणारी पोटखराब जमिनसुद्धा लाभार्थ्यांना देण्यात यावी. जमिन उपलब्ध करण्यासाठी संबंधित भागात मागील ३ वर्षांपेवजी ५ वर्षांचे खरेदीविक्री व्यवहार व प्रचलित शिघ्रसिध्द गणकाचे दर विचारात घेऊन जमीन खरेदी करण्यात

यावी. त्यादराने जमिनी विक्रीस संबंधित व्यक्ती तयार नसेल तर उपरोक्त दरापैकी जो दर जास्त असेल त्यामध्ये २० टक्के पर्यंत अधिक वाढ करण्याचे अधिकार खरेदी समितीला राहतील.

७. प्रस्तुत योजनेअंतर्गत जमीन खरेदी करताना २ एकर बागायत किंवा ४ एकर जिराईत जमीन उपलब्ध नसेल तर एका गावात २ एकर अथवा ४ एकर जमिनीचा तुकडा उपलब्ध असल्यास तसेच लाभार्थी जमीन घेऊ इच्छित असल्यास सदर तुकड्यात तुकडे या योजनेअंतर्गत विकत घेण्यात यावेत.

८. प्रस्तुत योजनेसाठी खरेदी करावयाच्या जमिनी या खाजगी मालकीच्या असल्यास अशा जमीनीचे मूल्यांकन करण्यासाठी मुंबई नागरी सेवा नियम ३६०-बी नुसार नगर रचना विभागास मूल्यांकन शुल्काची रक्कम मंजूर तरतूदीतून संबंधित प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास यांनी भरण्यास हरकत नसावी.

९. प्रस्तुत योजनेअंतर्गत जमीन उपलब्ध असलेल्या गावातील पात्र लाभार्थी या योजनेपासून वंचित राहू नये म्हणून ज्या गावात जमीन उपलब्ध आहे त्याच गावातील लाभार्थ्यांची प्रथम निवड करण्यात यावी व त्या गावात लाभार्थी उपलब्ध नसल्यास दुस-या गावातील पात्र लाभार्थ्यांस जमीनीचे वाटप करण्यात यावे. परिस्थितीनुसार आवश्यक निर्णय जिल्हाधिका-यांच्या अध्यक्षतेखालील समितीने घ्यावेत.

१०. मागील ५ वर्षांच्या खरेदी/विक्री व्यवहाराचा तपशील व गाव नकाशा इत्यादीबाबत मार्गदर्शनाकरिता सहाय्यक शुल्कनिरीक्षक, नगर रचना यांच्याकडून आकारले जाणारे शुल्क यावर होणारा खर्च संबंधित जिल्ह्यांनी मंजूर तरतूदीतून भागवावा.

११. प्रस्तुत योजनेअंतर्गत दारिद्र्य रेषेखालील आदिवासी लाभार्थ्यांना १५ वर्षे वास्तव्य दाखल्याची अट शिथील करता येत नाही. तथापि, ज्या भूमिहिन आदिवासींची नांवे दारिद्र्य रेषेखाली समाविष्ट नाहीत त्यांना दारिद्र्य रेषेचे कार्ड सामाजिक संघटनांनी मिळवून देऊन या योजनेचा लाभ देणे संयुक्तीक राहिल, किंवा त्याची मिळकत दारिद्र्य रेषेखाली असावी.

१२. ज्या ठिकाणी एखाद्या दारिद्र्य रेषेखालील आदिवासी कुटुंब प्रमुखाचे वय ६० वर्षांपेक्षा जास्त आहे, अशा आदिवासी कुटुंबातील ६० वर्षांपेक्षा कमी वय असणा-या आदिवासी कुटुंब प्रमुखाच्या पत्नीला सदर योजनेचा लाभ देता येईल.

१३. हंगामी बागायत अशा तऱ्हेची वर्गवारी नसते. शासनाच्या निर्णयाप्रमाणे जमीन ओलीताखालील असणे म्हणजे बागायती किंवा जिराईत असावी. हंगामी बागायत जमीन व तिच्या किंमतीबाबत समिती निर्णय घेण्यास सक्षम आहे.

१४. प्रस्तुत योजनेअंतर्गत जमीन खरेदीच्या वेळी जमीन मोजणी शुल्क स्टॅम्प ड्युटी व नोंदणी शुल्क इत्यादीबाबतचा खर्च मंजूर तरतूदीमधून भागविण्यात यावा. प्रस्तुत योजनेअंतर्गत खरेदी करण्यात येणारी जमीन शासनाच्या नांवे महाराष्ट्र शासन, आदिवासी विकास विभागाकडून वर्ग-२ म्हणून लाभार्थ्यांना वाटप करावी.

५. प्रस्तुत योजनेअंतर्गत जमीन खरेदी करताना आदिवासी व्यक्तीने जमीन विक्रीसाठी अर्ज केल्यानंतर खरेदी समितीने जमीनीची पाहणी करून जमीन शेतीसाठी उपयुक्त असल्यास तात्काळ जमीन खरेदी करावी. प्रत्यक्ष खरेदीच्या दिनांकास असणारे जमिनीचे शासकीय दर जमीन खरेदीसाठी विचारात घेण्यात यावेत.

१६. जिल्हाधिका-यांच्या नियंत्रणाखालील समितीने खरेदी केलेल्या जमिनीचे ठिकाण, जमिनीचे दर, जमिनीचे नकाशे, लाभार्थ्यांची यादी व ज्यांना जमिनीचे वाटप करावयाचे आहे. त्यांच्याकडून घेतलेल्या करारनाम्याच्या प्रती व सर्व माहितीसह अपर आयुक्त आदिवासी विकास, नाशिक यांच्याकडे प्रस्ताव पाठवावा. अपर आयुक्त, आदिवासी विकास यांनी प्रस्तावास अंतिम मान्यता देऊन रक्कम वितरीत करून लाभधारकांना जमिनीचा ताबा देण्याची व्यवस्था करावी.

१७. सदरहू योजना पुढील अटी व शर्तीनुसार राबविली जाईल :-

- १) सदरहू योजना या शासन निर्णयाच्या दिनांकापासून लागू करण्यात येत आहे
- २) या योजनेअंतर्गत शासनाकडून जमीन खरेदी करून ती भूमिहीन अनुसूचित जमातीच्या आदिवासी कुटुंबाच्या पत्ता-पत्नीच्या नावाने केली जाईल. मात्र विधवा व परित्यक्त्या स्त्रियांच्या बाबतीत जमीन त्यांच्या नावानेच केली जाईल.
- ३) अनुसूचित जमातीच्या दारिद्र्य रेषेखालील भूमीहीन आदिवासी कुटुंबाला ४ एकर कोरडवाहू जमीन किंवा २ एकर ओलीताखालील जमीन उपलब्ध करून देण्यात यावी. यापेक्षा जास्तीत जास्त २० गुंठे पर्यंत अधिक जमीन खरेदी करून लाभार्थ्यांना वाटप करण्यात यावी. जिरायत किंवा बागायत जमिनीसोबत उपलब्ध होणारी पोटखराब जमीनसुद्धा लाभार्थ्यांना देण्यात यावी.
- ४) जमीन खरेदीसाठी येणा-या खर्चापैकी ५० टक्के रक्कम बिनव्याजी कर्ज व ५० टक्के रक्कम अनुदान असेल. कर्जाचा भाग राष्ट्रीय अनुसूचित जमाती वित्त व विकास महामंडळ, नवी दिल्ली या संस्थेकडून उपलब्ध करून घेण्यात येईल.
- ५) या योजनेअंतर्गत उपलब्ध करून देण्यात आलेला निधी व्यवस्थापकीय संचालक यांच्या अधिनस्त राहील.
- ६) या योजनेचे संनियंत्रण आयुक्त, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य नाशिक हे करतील आणि त्याचा अहवाल दर तीन महिन्यांनी शासनास सादर करतील.
- ७) या योजनेअंतर्गत लाभार्थ्यांचे किमान वय १८ व कमाल वय ६० इतके असेल.
- ८) या योजनेअंतर्गत निवडण्यात येणारा लाभार्थी हा दारिद्र्य रेषेखालील भूमीहीन आदिवासी असेल.
- ९) या योजनेकरिता निवडावयाच्या लाभार्थ्यांमध्ये खालील घटकांना प्राधान्य देण्यात यावे :-
  - अ) भूमिहीन आदिवासी परित्यक्त्या स्त्रिया
  - ब) भूमिहीन आदिवासी विधवा स्त्रिया
  - क) पी. टि. जी. कुटुंबे
  - ड) भूमिहीन झालेली प्रकल्पस्तरावरील कुटुंबे
- १०) महसूल व वन विभागाने ज्यांना गायरान व सिलिंगच्या जमिनीचे वाटप केले आहे त्या आदिवासी कुटुंबांना ह्या योजनेचा लाभ मिळणार नाही.
- ११) जमीन उपलब्ध करून दिलेल्या आदिवासी कुटुंबास कोणत्याही कारणास्तव जमीन अन्य कोणत्याही व्यवतीला हस्तांतरीत करता येणार नाही.
- १२) अनुसूचित जमाती भूमीहीन आदिवासी कुटुंबाला देण्यात येणारे कर्ज हे बिनव्याजी व १० वर्षे मुदतीकरिता असेल. कर्जफेडीची सुरुवात कर्ज मंजूरीनंतर २ वर्षांनंतर सुरु होईल.

१८. योजनेचा लाभ देण्याच्या कार्यक्रमावरील नियंत्रणाची व अंमलबजावणीची संपूर्ण जबाबदारी आयुक्त, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक यांची राहील. या योजनेकरिता प्रतिवर्षी आवश्यक एवढी रक्कम आयुक्त, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक यांच्या अधिनस्त ठेवण्यात येईल. त्यामध्येच अनुदान व कर्जाच्या रकमेचा समावेश असेल. कर्ज व अनुदानाचा हिशोब आयुक्त, आदिवासी

विकास, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक यांनी ठेवावा. सदर योजनेसाठी संबंधित जिल्ह्याचे प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प हे आहरण व संवितरण अधिकारी राहतील.

१९. भूमिहीन आदिवासी कुंटुबांना वाटप केलेली जमीन त्यांना कोणत्याही परिस्थितीत विकता येणार नाही. त्यांनी विहित मुदतीत कर्जाची परतफेड करणे आवश्यक आहे. संबंधित लाभधारकाने जमीन स्वतः कसणे आवश्यक आहे त्याबाबतचा करारनामा त्यांच्याकडून घेण्यात यावा.

२०. ही योजना शासनाने आदिवासी दुर्बल घटकांसाठी तयार केलेली महत्वाकांक्षी योजना असून, आयुक्त, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक यांनी दर महिन्याला त्याचा आढावा घ्यावा व योजनेचे संनियंत्रण करावे.

२१. सदर योजना आदिवासी उपयोजना मुंबई आणि मुंबई उपनगर सोडून सर्व जिल्ह्यात राबविण्यात येईल. दरवर्षी या योजनेकरिता आवश्यक निधी उपलब्ध करण्यात येईल.

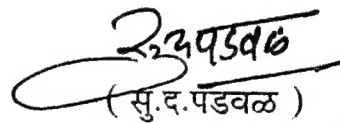
२२. राष्ट्रीय अनुसूचित जमाती वित्त व विकास महामंडळ यांचेमार्फत जमिनीसाठी जे कर्ज उपलब्ध होणार आहे त्याकरिता त्यांच्याशी पत्रव्यवहारासाठी आयुक्त, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक यांना प्राधिकृत करण्यात येत आहे.

२३. सदर योजना राबविण्याकरिता होणारा खर्च खालील लेखाशीर्षाखाली खर्ची टाकावा.

मागणी क्र टि-४ "२२२५- अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्गीयांचे कल्याण, पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना-जनजाती क्षेत्र उपयोजना-०२- अनुसूचित जमातीचे कल्याण -१०२-आर्थिक विकास-(११) भूमिहीन आदिवासींना जमिनीचे वाटप-(११) (०१) राज्य योजनांतर्गत योजना (२२५-३५६५) दत्तमत"

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक क्रमांक २०१००२०४१७३९१४००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(सु.द.पडवळ)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

सर्व जिल्हाधिकारी.

आयुक्त, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक.

व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य, सहकारी आदिवासी विकास महामंडळ मर्या. नाशिक.

अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, ठाणे/नाशिक/मरावती/नागपूर.

सर्व प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प.

प्रधान सचिव, महसूल व वन विभाग (महसूल), गंत्रालय, मुंबई.

आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे.

महालेखापाल (लेखा परिक्षा/ लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपूर.

सर्व विभागीय आयुक्त.

सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हापरिषद.

सर्व जिल्हा भूमि अभिलेख अधिकारी.

सर्व सह निबंधक, नोंदणी शुल्क व मुल्यांकन.

सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी.

अधिदान व लेखाअधिकारी, मुंबई.

लेखा व कोषागारे संचालनालय, संगणक शाखा, नवीन प्रशासकीय भवन, मुंबई.

वित्त विभाग (व्यय १४/अर्थ १७), मंत्रालय, मुंबई.

मा. मंत्री, आदिवासी विकास यांचे खाजगी सचिव.

मा. राज्यमंत्री, आदिवासी विकास यांचे खाजगी सचिव.

मा. प्रधान सचिव, आदिवासी विकास, यांचे स्वीय सहाय्यक.

सहसचिव/उपसचिव/अवर सचिव/कार्यासन अधिकारी, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

निवड नस्ती (का. - ९), आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.

शासन निणय, आदिवासी विकास विभाग क्र. भूवायो २००९/प्रक्र १२६/का ९ दि. ४ फेब्रुवारी २०१० सोबतचे

परिशिष्ट - अ

भूमिहिन दारिद्र्य रेषेखालील आदिवासींचे स्वाभिमान व सबळीकरण योजनेअंतर्गत जमीन खरेदी प्रक्रीयेमध्ये जिल्हास्तरीय समितीस सहाय्य करण्यासाठी गठीत केलेल्या तालुकास्तरीय समितीची जबाबदारी, अधिकारक्षेत्र व कार्यपध्दती.

१. संबंधित प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प हे सदर योजनेअंतर्गत त्यांचेकडे प्राप्त झालेल्या जमीन विक्री बाबतच्या प्रस्तावाच्या अनुषंगाने संबंधित उपसमितीला प्रस्तावातील जमीनीचे निरीक्षण करून जिल्हा स्तरिय समितीला जमीन खरेदीसाठी शिफारस करण्यास्तव प्रस्ताव आवश्यक माहिती व कागदपत्रांसह सादर करतील.
२. वरील प्रस्ताव हा संबंधित उपसमितीच्या सदस्य सचिवांना प्राप्त झाल्यानंतर संबंधित सदस्य सचिव तथा प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प कार्यालयातील निरीक्षक हे संबंधित गावांमध्ये योजनेमध्ये नमूद केलेल्या अटीप्रमाणे पात्र लाभार्थी असल्याची खात्री करून घेतील. त्यासाठी संबंधित ग्रामसेवक आणि तलाठी यांनी जबाबदारीसह व आवश्यक कागदपत्रांसह पात्र लाभार्थी यादी संबंधित सदस्य सचिव यांना सादर करावी. सदस्य सचिव यांनी सदरची यादी प्रमाणित करून ती संबंधित गावांमध्ये व्यापक प्रसिध्दीसाठी द्यावी व त्यासंबंधी आक्षेप १५ दिवसांचे आत मागवावेत. आक्षेपांचे योग्य रितीने निरसन करून सुधारित यादीस प्रसिध्दी द्यावी व यादी अंतिम करावी. सदर कामात पारदर्शकता असण्याचे दृष्टीने ग्राम पंचायत तहसिल कार्यालयाचे नोटीस बोर्डवर अंतिम यादी प्रसिध्द करावी.
३. उपरोक्त यादी अंतिम केल्यानंतर उपसमितीने संबंधित प्रस्तावित खरेदी करावयाच्या जमिनीचे प्रत्यक्ष स्थळ निरीक्षण करावे व प्रस्तावित जमिन शेती योग्य व पिकाऊ असल्याची खात्री करून जिल्हास्तरीय समितीस जमीन खरेदीसाठी "जमीन खरेदी करावी" अथवा "जमीन खरेदी करू नये" किंवा "जमीन खरेदीस योग्य नाही" याबाबत सविस्तर पाहणी अहवाल देण्यात येऊन स्पष्ट शिफारस करावी. खरेदीसाठी शिफारस करताना संबंधित विभागात पुरेसे पात्र लाभार्थी उपलब्ध असल्याची खात्री करून घ्यावी.
४. जमीनीचे स्थळ निरीक्षण करतेवेळी संबंधित गावातील पात्र लाभार्थ्यांपैकी किमान पाच अथवा पात्र असतील तितक्या (दोन्हीपैकी जे कमी असेल ते) लाभार्थ्यांनी योजनेच्या अटी व शर्तीसह शासकीय दराने प्रस्तावित जमीन खरेदी करण्याबाबत उपसमितीच्या समक्ष जमीन खरेदी दराबाबतची सहमती प्रदान केली असणे बंधनकारक राहिल.
५. वरीलप्रमाणे सर्व बाबींची खातरजमा करून उपसमितीने प्रस्ताव "जमीन खरेदीची कार्यवाही करावी" या शिफारसीसह प्रस्ताव प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प यांचेकडे प्राप्त झाल्यानंतर त्यांनी सदर प्रस्ताव जिल्हास्तरीय समितीच्या मंजूरीसाठी आवश्यक टिप्पणीसह सादर करावा. सदर प्रक्रीय किमान १ महिन्यात पूर्ण करावी. सदर प्रस्तावावर संबंधित जिल्हास्तरीय समितीने जमीन खरेदीसाठी दरासह मंजूरी प्रदान केल्यानंतर, प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प यांनी सदर जमिनीची मान्य दराप्रमाणे खरेदी करावी.

६. सर्वधित जमीन खरेदी नोंदविन्यानंतर ८ दिवसांची पुर्वसूचना देऊन उपसमितेने लोकप्रतिनिधींच्या उपस्थितीमध्ये चिड्या काढून प्राप्त जमीन वाटपासाठी लाभार्थ्यांची नावे निश्चित करावीत व त्याप्रमाणे जिल्हास्तरीय समितीला अहवालाद्वारे कळवावे. त्यासोबत पात्र लाभार्थ्यांचे परिपूर्ण अर्ज जिल्हा समितीस सादर करावेत.
७. जिल्हास्तरीय समितीने प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प यांनी सदर अहवालाच्या आधारे निवड केलेल्या पात्र लाभार्थ्यांना पत्राद्वारे कळवून मा. जिल्हाधिकारी/मा. मुख्य कार्यकारी अधिकारी किंवा लोकप्रतिनिधींच्या हस्ते जमिनीचे जाहीर वाटप करावे. सदर बाबीस स्थानिक व जिल्हास्तरावरील वर्तमानपत्रामधून विनामुल्य प्रसिध्दी द्यावी.
८. पात्र लाभार्थ्यांना वाटप केलेल्या जमिनीची महसुली दस्तावेजावर नोंद घेताना लाभार्थ्यास भोगवाटदार वर्ग-२ म्हणून नोंदवावे. तसेच नोंदीसाठी लाभार्थी निवडीच्या दिनांकापासून १५ दिवसांचा कालावधी मोजण्यांत यावा. तसेच जिल्हा समितीचे अध्यक्ष व इतर सदस्य यांच्या सूचनेची नोंद घेण्यात यावी.

*****

परिशिष्ट-ब

भूमिहिन दारिद्र्य रेषेखालील आदिवासींचे स्वाभिमान व सबळीकरण योजनेअंतर्गत जमीन विक्रीसाठी प्रस्तावासोबत सादर करावयाची कागदपत्रे/पुरावे इत्यादीची यादी-

१. लाभार्थ्यांचा विहित नमुन्यातील अर्ज.
२. शेतजमिनीवर कोणताही बोजा नसल्याबाबत संबंधित तलाठी यांचे प्रमाणपत्र व ७/१२ उतारा.
३. संबंधित परिसरातील प्राथमिक, सहकारी कृषी पतपुरवठा सेवा सोसायटीची कुठल्याही प्रकारची थकबाकी नसल्याबाबतचे ना-हरकत प्रमाणपत्र.
४. संबंधित परिसरातील कृषी पतपुरवठा करणा-या बँकेचे कुठल्याही प्रकारची थकबाकी नसल्याबाबतचे ना-हरकत प्रमाणपत्र.
५. प्रस्तावित विक्रीच्या शेतजमिनीचे क्षेत्रफळ बरोबर असल्याचा मोजणी विभागाचे टाचण व नकाशासह अहवाल.
६. जिल्हा स्तरिय समितीपुढे सादर केलेल्या प्रस्तावातील शेतजमीन समितीने खरेदी करणे बंधनकारक असणार नाही, याची शेतजमीन विक्री करणा-या शेतक-यास जाणीव असल्याबाबतचे घोषणापत्र व जमिनीच्या खरेदी प्रक्रीयेमुळे कोणतीही नुकसान भरपाई मागणार नसल्याबाबत व सदर जमिनीबाबत कोणत्याही न्यायालयात वाद सुरु नसल्याबाबत व विक्री प्रस्तावातील जमीन कुठेही गहाण नसल्याबाबतचे संबंधित शेतजमिन विक्री करणाऱ्या शेतकऱ्याचे शपथपत्र.
७. जमीन विक्रीच्या अर्जावर शेतजमिन विक्री करणा-या व्यक्तीशिवाय दोन कुटुंबियांच्या (उदा. सख्खे भाऊ, पत्नी, मुले इत्यादी) स्वाक्षऱ्या असाव्यात व त्यांचे विक्रीबाबत ना-हरकत प्रमाणपत्र घ्यावे.
८. प्रस्तावातील शेतजमीन विना-बोजा/ कुळ नसलेली/ वादग्रस्त नसल्याबाबतचे संबंधित तलाठी यांचे प्रमाणपत्र उपसमितीने प्राप्त करून शिफारशीसह जिल्हा स्तरिय समितीस पाठवावयाचे प्रस्तावासोबत जोडावे.
९. जमीन विक्री करणाऱ्या इसमास आवश्यक कागदपत्रे समितीस सादर करण्यास/उपलब्ध करून देण्यास संबंधित तहसीलदार यांनी आवश्यक ते सर्व सहकार्य करावे.

* * * * *